

Kuntapäättäjien kirjastokysely 2018

Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan alueellinen arviointiryhmä

Juha Sutela, Oulun kaupunginkirjasto

Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan yleisten kirjastojen alueellinen arviointiryhmä on alueen kirjastojen yhteistyöryhmä, johon kuuluu edustajat kaikista alueen kirjastokimpoista: [Kainetista](#), [Kiristä](#), [Outista](#) ja [Tiekkö](#)-kirjastoista. Ryhmän tehtävänä on arvioida periodeittain kirjastotoimintaa eri näkökulmista.

Arviointiryhmä toteutti loppusyksystä 2018 kuntapäättäjille suunnatun kyselyn, jossa kysyttiin heidän kokemuksistaan kirjaston asiakkaina sekä heidän mielipiteistään kirjastopalveluista ja niiden kehittämisestä.

Vastaava kysely oli tehty Pohjois-Pohjanmaan alueella kahden aiemman vaalikauden aikana vuosina 2007 ja 2013. Kysely toteutettiin Zef-verkkokyselynä. Paperivastausmahdollisuutta ei aiempien kertojen tavoin enää pidetty tarpeellisena.

Alhainen vastausprosentti, Kainuu aktiivisin

Sähköinen kyselypyyntö lähetettiin yhteensä 1 315 henkilölle. Henkilökohtaisen vastauslinkin saivat kunnanvaltuutetut ja kunnanhallituksen jäsenet sekä kirjastoasioista vastaavan lautakunnan jäsenet. Kyselyyn vastasi lopulta 341 henkilöä ja loppuun asti kyselyn täytti 257 henkilöä. Vastauksia saatiin siis 26 %:lta, ja noin viidennes vastasi koko kyselyyn eli määrällisesti tulos ei ole kovin edustava. Mietittävää on myös siinä miksi moni jätti kyselyn kesken.

Kainuun kunnat olivat ensimmäistä kertaa mukana kyselyssä. Siellä kyselyyn vastattiin aktiivisemmin. Esimerkiksi Kajaanin lukemat olivat 43 / 33 %. Myös Koillismaalla vastauksia kertyi keskimääräistä enemmän.

Vertailun vuoksi: Vuonna 2007 kyselykutsuja lähetettiin peräti 1 600 kpl ja vastaus saatiin 644:lta eli vastaajia oli n. 38 %. Vuoden 2013 kyselyyn kohderyhmä oli suppeampi: 307:stä kyselyyn kutsutusta vastasi 211 henkilöä vastausprosentin kohotessa hyvälle tasolle 69:een.

Vähäinen vastausaktiivisuus saattaa johtua nykyajan informaatiotulvasta. Erilaisia kyselyjä tulee kuntapäättäjille suuri määrä vuoden mittaan. Ehkä kyselyä olisi pitänyt markkinoida tehokkaammin.

Vastaajien profiili

Vastaajien sukupuolijakauma oli melko tasainen, mutta miesten osuus oli hieman suurempi (53,6 % / 46,4 %). Vastaajien koulutustaso oli korkea: lähes puolella oli vähintään alempi korkeakoulututkinto, Kainuussa peräti 60 %:lla. Kiri- ja Tiekkö-kirjastokimppojen alueella tavallisin koulutustausta oli ammattitutkinto.

Vastaajat olivat myös aktiivisia kirjaston käyttäjiä ja lukijoita. 46 % heistä käy kirjastossa vähintään kolme kertaa kuukaudessa. 55 % lukee vähintään kuusi kirjaa vuodessa ja runsas viidennes enemmän kuin 20 kirjaa.

Tulos on saman kaltainen kuin useissa muissakin kirjastoalan selvityksissä. Aktiiviset kirjaston asiakkaat ovat aktiivisia myös vastaajina. Ei-käyttäjien mielipiteitä on vaikea tavoittaa kyselyillä. Tästä johtuen kaikkea tietoa, josta olisi hyötyä kirjaston kehittämisessä ei välttämättä saada esiin. Valtuustoissa on kuitenkin kirjaston asioista kiinnostuneita ja palveluja käyttäviä kuntapäättäjiä.

Kirjastojen palvelut ja tilat arvioitiin hyväksi

Pääosin vastaajat ovat tyytyväisiä kirjastojen palveluihin. Yleisarvosanaksi tulee 4,35 viisiportaisella asteikolla 1-5. Kirjavalikoimaan ollaan tyytyväisiä arvosanalla 4,25. Myös muut kokoelman osat arvioidaan yli keskitason arvoisiksi, mutta uudemmissa aineistoissa lisääntyvät ei osaa sanoa -arviot. Esim. e-kirjat ja -lehdet päätyvät tähän ryhmään noin kolmanneksella vastaajista. Tunnetumpia ovat kirjastossa järjestetyt tapahtumat, niissä arvio on 3,91 ja ei osaa sanoa -osuus 22 %.

Laki yleisistä kirjastoista määrittää kirjastojen yhdeksi tehtäväksi tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan. Kyselyn perusteella tämä tehtävä on kuntapäätäjien mielestä hyvin hoidettu. Kirjaston tilat ovat ajanmukaiset (3,94), viihtyisät (4,16) ja esteettömät (4,15). Vähiten puoltoääniä (3,43) saa varattavien tilojen saatavuus kirjastoissa.

Kirjaston henkilökunta on vastauksissa ystävällistä (4,53) ja asiantuntevaa (4,55). Kirjaston laitekanta on myös varsin hyvä (3,7 - 3,84), mutta tässä kysymyksessä on mielipiteissä hajontaa.

Riittävät kokoelmat, aukioloa voisi lisätäkin

Pääosin kokoelmia pidetään hyvänä. Määriä lisäämällä ei vastaajia saataisi asioimaan useammin. Mutta uutuuskirjojen nopeampi saatavuus on ainoa houkutin tässä (2,89). Useammalle pullonkaula onkin käytettävissä olevan ajan riittävyys. Niinpä pitempiä aukioloja toivotaan avovastauksissa (2,86), samoin omatoimiaukioloa (2,91), mikä onkin käytännöllisin ratkaisu tällaiseen saatavuusongelmaan.

Yksi pienemmissä kirjastoissa esille noussut tyytymättömyyden aihe oli e-kirjojen heikko tarjonta. Asiaan saatiin kohennus 2019 käynnistetyn [Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan eKirjaston](#) ansioista: nyt kaikille alueen kirjastojen asiakkaille on tarjolla yhdenmukaiset e-aineistot.

Kirjasto peruspalveluna, kirjaston kehittäminen

Kirjastolaissa kunnan tehtäviin määritellään kuuluvaksi "[...]yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen". Kirjastolaissa on myös viittaus lakiin kunnan peruspalvelujen valtionosuuksista.

Väittämä "Kirjasto on tärkeä peruspalvelu" sai kyselyssä arvosanan 4,64 - joskin muutama yksittäinen arvio oli toista mieltä. Kunnan kirjastobudjettia pidettiin riittävänä toiminnan kannalta (3,77).

Kehittämiskohteina pidettiin aukiolojen lisäämistä omatoimikirjaston avulla, tapahtumien lisäystä sekä kansalaistoiminnan edistämistä. Kirjaston muuntaminen monien palvelujen ja toimintojen olohuoneeksi esiintyi useassa kommentissa. Kirjastoautoja toivottiin joissakin kunnissa.

Melko monet näistä toiminnoista ovat jo arkipäivää osassa kirjastoja. Kuntapäätäjien toiveissa vaikuttaakin olevan kirjastojen palvelutason yhdenmukaistaminen. Parhaita käytäntöjä kannattaa levittää muuallekin.

Itse kyselyä kommentoitiin pääosin positiivisesti. Liian pitkäksi se mainittiin vain parissa kommentissa.